

30-ik szám. Julius 23. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Magyarországi fürdők. XI. Borszék. *Csataghi-tól.* — XII. Az al-vácai fürdő. *Nemes Ödöntől.* — „Vérbozú.“ (Történeti vázlat.) *Deák Farcastól.* (Vége.) „A Balaton vidéke.“ (Vége.) *Bozoth D.-től.* — „Az ordaliák vagyis istenítéletek.“ — „A szomorú napokból.“ (Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.) (Folytatás.) *Pataky Antaltól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károly-tól.* — „Vegeyes köz-

lemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Borszék és a Bikk-havas. — Az al-vácai fürdő. (Nemes Ödön rajza.) — Gróf Festetich György kastélya Molnáriban. (A „Balaton vi-déke“ c. cikkhez.) — A szent kút Vasvár mellett. (A „Balaton vidéke“ c. cikkhez.) — „Istenítélet tűzpróba által.

Irodalom.

— („Költemények *Európa költőiből.*“) Fordították ifj. Ábrányi Kornél és Ábrányi Emil fiatal íróink, kiket némely közleményükből lapunk olvasói is ismernek. E költeményfüzet kapható Aigner és Rautmann közelebb megnyitott váciúcai könyvkereskedésében 1 ftjával; díszpéldány 2 ft.

(Az „*Erdészeti Lapok*“) juniusi füzete közli a vadászati törvényjavaslat szerkesztésére kiküldött bizottmány jelentését, — s az erre vonatkozó kimerítő törvényjavaslatot, melyet a bizottság dolgozott ki. E törvényjavaslat a bajor, porosz, francia és cseh vadászati törvények gondos tanulmányozása után hazai viszonyaink tekintetbevételével készült.

— (Dr. *Rózsay József kórházi elsőorvos és Pestmegye t. főorvosától*) több jeles szakmú jelent meg, melyek orvosközönségünket különösen érdekelhetik, u. m. 1) „Az 1866-ki kholera-járvány a sz. rókusi főkkórházban Pesten.“ — 2) „Az 1867-ki és az 1867-ki hagymáz és az 1867-ki himlőjárvány a pestvárosi közkórház első főosztályában.“ Ezen táblázatos és rajzokkal ellátott füzetek pompás quart kiadásban jelentek meg, s a m.-orvosok és természetvizsgálók évkönyvében is be foglalták. — 3) „Adatok a hagymáz oktatáshoz,“ előadva a m. tudós társaságban, melynek Rózsay is tagja.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kaposvárra:* R. I-nak. Julius végén Füreden történelik a találkozás.

— *A Lendva:* A pénz visszaküldtük, valamint az iratcsomagot is utnak indítottuk.

— *Vingára:* D. L-nak. A változtatást megtettük.

— *Kolozsvárt:* Sz. G-nek. A telegramm hozzánk értekeztek küldeményünk már utban volt. Később kicseréljük azt.

— *Pesten:* A. E-nek. Alkalmilag személyesen szeretnénk szólni a küldeményről.

— *Kolozsvárt:* I. 2. 3-nak. E nemből valókkal nagyon el vagyunk látva. Munkásságát a régibb irányban szivesebben fogadnók.

— A „*Hazám*“ és „*Emlékkönyvbe*“ című versek nálunk nem fognak megjelenni.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Sárospatakon:* M. T. T-nek. A betűk külön nyomásért a pénz annak idejében megjött. A „*Hazánk* s Külföld“ mult háromévi 3 mülapja e lap előfizetői részére 3 ft 30 kr, nem előfizetők részére 6 ft 30 kr.

Ujdonságok.

* (Egy rejtélyes esemény tartja izgalomban) a buda-pestiket már több nap óta. Beniczky Lajos volt honvédezerede, a budapesti honvédegyelet al-elnöke, e hó 16-ikán nyomtalanul eltűnt, s eltűnésével oly körülmények vannak kapcsolatban, melyek méltó aggodalmat keltenek életbenléte felől, s aljas büntényt gyaníttatnak. Dulovits, a központi bizottmány jegyzője, e hó 16-ikán délután Beniczkyvel értekezni akarván, ettől azon választ nyerte, hogy esti 9 óráig nem ér rá, miután egy levél következtében, melyet Uj-Pest melletti lakásán kapott, Budára kell mennie. Ezen névtelen levélben, melyet Dulovitsnak megmutatott, arra kérték Beniczkyt, hogy egy alatta szolgált haldokló honvédet látogasson meg, miután az neki a hadjáratra vonatkozó fontos történeti okmányokat akar átadni. Ezért jöjjön el a budai hidfőhöz, a hol egy egyén fogja várni és a haldoklóhoz kísérni. Beniczky úgy nyilatkozott, hogy haldokló bajtársa kérelmét teljesítnie kell és Dulovics által a pesti hidfőig kísérve, átment Budára. Beniczky ezóta eltűnt. Dulovics kereste az nap esti 9 órakor és más nap reggel az utány sasnál, a hol szállva volt, de nem találta. Utána küldtek Uj-Pestre, de ott sem találták. — Másnap délben 1 órakor azonban Dulovics egy budai pósta jegyű

névtelen levelet kapott, a mely így szól: „Beniczky Lajos, dacára minden intéseknek, meg nem szűn-ven a honvédegynek ártani, tegnap megszünt élni. Vigyázzanak önök is magukra.“ Ezen levelet Dulovics azonnal közölte Patayval a képviselőházban, a ki azt a belügyminiszternek megmutatván, fölkérte őt, hogy ez ügyben azonnal intézkedéseket tegyen. Délután 4 órakor összegyűlt a Beniczky által egybehívott központi bizottmány és itt Patay előadta, hogy a belügyminiszter megkérte, hogy a legkisebb felmerülő részletről őt azonnal tudósítsák. Erre Horváth Gusztáv előadta, hogy egy volt honvédtiszt, most országházi hivatalnok, délután egy korcsmában úgy nyilatkozott volna, hogy: Beniczky már meghalt; most Vidacsra és Rákóczyra jön a sor. Ezen hírrel Patay és Sréter fölmentek Budára a belügyminiszterhez. Horváth Gusztáv nyilatkozatát pedig a városi kapitányságnál jegyzőkönyvbe is foglalták. Fél óra múlva Patay és Sréter visszatértek a központi bizottmány ülésébe, melyet addig felfüggesztettek és bejelentették, hogy a belügyminiszter a budai és pesti kapitányságokhoz legszigorubb utasításokat küldött. — Az illető honvédtisztet esti 6 órakor a városi kapitányságnál

Negyedik évi folyam.

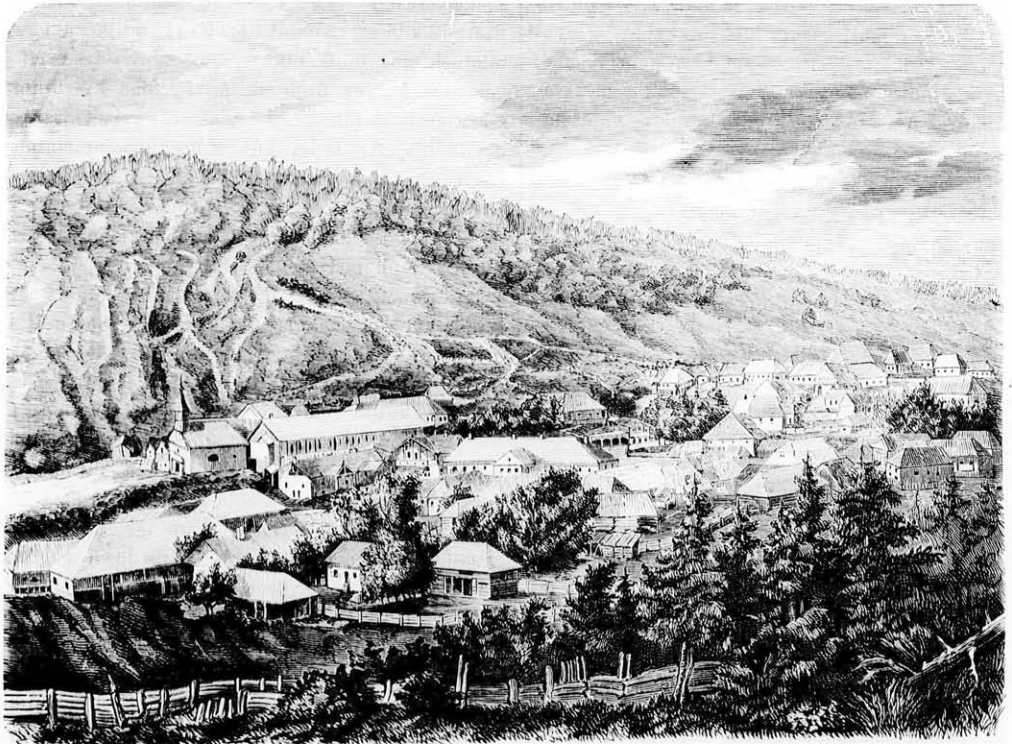
30 szám.

Július 23-án. 1868.

Magyarországi fürdők.

XI Borszék.

Erdély vadregényes szépségeinek egyik leg- | hangulatu, szórakozás után vágyó természetbarát,
meg.épőbbikéhez vezetem a nyájas olvasót. Ha | vagy megrendült egészségű s testben, lélekben

Borszék és a Bikk-havas.

csupán aesthetikai éledeleket óhajtana is, eléggé kárpótolva lesz fáradsága s netalán költsége az idény itt töltésében. Ki bús kedélyű, nyomott

üdülés után sovárg, ide meneküljön az ős források tövébe, hol a virág illatában balzsamot, az élelyteljes lég beszívásában szint és alakot, a vízben

felgyöngyöző gyógy-vegyből reményt és az élet-hez új akaratot nyer szemlátomást épülő voltában. Hány félszeg, nyomorult, kimerült, kiélt távozék hálálkodása meg sokszorozása közepett e székelly fürdőből nyugodt szívvel, bánatosan elhagyott tűzhelyéhez, édes övéihez.

A nagy hirnévre jutott áldott forrás megis érdemi megemlékezésünket, hogy ez által némelyeket megbarátkoztassunk vonzó képével. Nem tartóztatom tehát föl olvasóimat.

Borszék Gyergyóban fekszik. Sűrű erdőkön át öt óra alatt juthatni a hely színére Ditró községéből. Az út, melyet 1820-ban b. Novák ezredes csináltatott, a kis kapaszkodást igénylő *Tilalmas* tetőn át az annyi szépséggel dús *Orotva* völgyébe vezet, hol a vigan csörtető *Taszó* patakának moraja közé hatalmasan vegyül be az éneklő madarak ezernemű trillája, s a lange szélben ingadozó, évszázakát látott bükk és fenyő-sudarak lombkoronájának halk susogása. A vadságában oly magasztosan szelid érzelmekre keltő völgygyozorlatban egymástól nem messze fekvő két *csárda* megállapodásra készíti a faunok és szilfidek hazájában örömost melázó idegent, habár a nyomoru löre kihajtásakor, melyet olcsó pénzért mértek, legalább nekem, Vörösmartyt hallja megszólalni, ajkain amaz ismert fogcsikorgató vigasztalásban:

Cudar biz ez, de ám igyunk,

Hiszen magyar költők vagyunk. . .

Ellenállhatatlan kíváncsiság tör ki a kebelből: föl gondolásán a legszebb kilátások egyike közelségének mely a másfél órányira 3984 láb tengerföli magasságban előttünk fölmeredő *Közress* tetőről kinálkozik; itt is van egy fogadóforma. Innen már látjuk a távol ködének fénynyel átszótt palástjában Borszéket, mint tekint le rá jégszemével a vén *Cibles*, a csillámpalával és szemittel gazdag *Pírítskénék* e testvére.

A kacsakaringós lejtőn jó öreg óra alatt *Alsó-Borszéken* vagyunk, a *Füvölgyben*, hol legelőször is a köveket morzsoló malom zúgása, s az 1807-ben *Zimmethausen* által épített *üvegutának Csalósarkon* fölmáglyázott füsthegye vonják magukra tekintetünket. Alsó-Borszéken balra, nyugat-éjszának menve emelkedünk ki a természet által gondosan elrejtett *Felső-Borszék*re, mely épen ezen magas titkolozásában (2385 láb magasban lévén a tenger fölött) nyújt megnyugtatótást az alatt elégedetlenkedni kezdőnek. Jól mondja tehát Kövály: „Borszék kis falu nagy épületekkel, egy elrejtett remeteség, táncterem, kártyasztallal, Pest, Kolozsvár legizletesebb divatcikk-

sátraival . . . Borszék egy zöldben rendezett szinpad, saisonja valódi zöld farsang.”

A Borszéket dél-éjszak irányban hosszan metsző széles utca két felén vannak az aristokratikus házak, melyek építésében az egymással vetekedő ditrói és szárhegyi birtokosok elég jelét adták finomabb izlésüknek.

Legnagyobb épülete az emeletes Mélik-féle ház; utána a tulajdonos két közönség által a *töltőház* raktára fölé emelt társalgó és táncterem. A lakok meglehetősen drágák; 20 arany a szebb épületekben kettős szobáért a díj egy idényre. A fürdő-saison július, augusztus, néha szeptember is.

Van néhány vendége, ki október végeig is kitűri, de az állhatatos példa még sem igen vonz.

A gyógyhasználat ivás és fürdésben áll. *Ivókutjai* közül nevezetesebbek: A *főkút*, *Lászlóforrás*, *erdei kút*. A Főkútnál töltik a világhírű borszéki vizet, melyet kötött szénsava miatt az egyenlítő alatt is romlatlan állapotban szállithatni át. Az elárusítandó viznek kupáját (pint) helyben 3 kért adják, 9 kr a hozzávaló üveg. A csikszéki székelyek egy része ennek elszállításából él, s fizetgeti adóját. Éven át közel két millió üveget töltenek meg, mi 60,000 forintot képvisel o. értékben. Dacára ez óriás számnak, néha kiürülnek a raktárak. A főkút és Lászlóforrás vizét isszák leginkább. Az erdei kút erősebb kén tartalma miatt nem oly használt.

Fürdői: a *Lobogó*, *Sáros*, *Lázár*.

A Lobogó, leghidegebb valamennyi nevezetes fürdő közt; hőmérséke $+ 7^{\circ}$ Reamur szerint.

A test melege $+ 2^{\circ}$ R-re száll le benne; de fürdés után még magasabb lesz az előbbinél a test visszanyert melege; a gyöngébb idegzetűek öltözködés közben majd kivacogják fogaikat. Ha megbarátkozott vele az ember, alig várja, hogy a *kerekszék* tetején diszkeskedő *gloriet*hez mehessen, a nyughelyekkel ellátott műsétányon. A Lobogónak két tükre van; a kisebb egy fokkal melegebb. A ki 15—20 percig bennük mer ülni, megbámulják. Legkedvesebb hideg fürdő a Sáros; kristály-tiszta vize vörösré marja a testet. Ez 9° R. szerint. Legkisebb tükrü az úgynevezett Lázár, 8° R., néha azonban 10 fokra is fölhág. A hideg fürdőért 10 krt kell fizetni, ezért fürdőruhát is adnak, nem mint Tusnádon, hol a lepedőért is külön kell fizetni. Meleg fürdőt a Lobogó vizéből használhatni; ez 35 kr. Sajnos, hogy föl kell említenem azt a szokatlan zajoskodást, mely Borszéken különösen a Lobogónál örökös, s az ottani szolgaszemélyzet mosdatlan káromlásából s paraszt, fegyelmetlen viselkedéséből úgy kirí.

A zene s a fürdődíj magasabb a tusnádinál, de többet ér. Tusnádnak úgy, mint Borszéknek csak is a Brassóból Gyergyószentmiklósig vezető vasútág kiépítésében van érdemleges jövője biztosítva.

Az említett műsétányon kívül van egy csinos út, ki a fenyvesbe, s két, fákkal rendezetten beültetett járda.

A zene reggel 6—8-ig, d. u. 5—7-ig játszik.

Borszék ivóvize a főkútban, mint mondják, vesztett régi jóságából az által, hogy 1823-ban beleszapott a villám, s 1837-ben édes vizerek fakadtak volna bele. Különben nem mély helyről tör elő.

Vegyérsezeit ezek alkotják: szénsavas szikléleg, mészéleg, keseréleg, vaséleg, hamhalvag, szikhalvag, timföld, kovasav, tiszta szénsav, s más állandékok.

A viznek természetes hidegsége, s nagy mennyiségű szénsava levén túlnyomó, következő betegségekben hasznos: az emésztő szervek kóralapotaiban; májdagokban; az epékészítési rendtelenségekben; a bélhuzam lassú elválasztásában; aranyeres dugulásokban; idült hörghurutban; kezdődő gümőkórban; hólyaghurutban; az ivarszervek bizonyos bajaiban; sápkór-, lázvegy-, görvénykór, köszvény-, esúz-, s több effélében.

Legerősebben hatnak e fürdők az anyagcsere-re; noha holmi keményítő hatását föl nem ismerni lehetetlen.

Tanácsos megérkezéskor rögtön a fürdőorvos utasításait kérni.

A vendégeket két vendéglő látja el a szükségességekkel; lehet privát konyhát is tartani, mert majorság- s zöldségben szükségét nem szenvednek. Gyümölcs és marhalús is nagy mennyiségben van örökké.

Minden héten bált rendeznek, nagyszerű majálisokat tartanak, a király születése és sz. István király napján kivilágítanak, mozsarakkal lödöznek, rakétákat bocsátanak. Magyarország szent királya ünnepét azonfelül mint rendkívüli ünnepet ülik meg.

Van gyönyörű kis kápolnája, melyet gr. Lázár László, volt kancellár építtetett, kinék Borszék körüli érdemei dicséretesek.

A fürdő különben Gyergyó-Ditró és Szárhegy közönségek tulajdona, kiknek évenként 32,000 ftot fizetnek érte o. értékben.

Kár, hogy Borszék jó hírnevét némelyek oly kiszámított rafineriával igyekeznek megrontani, s maguk a vizével kereskedők is sokat csinálnak e név segítségével. Magam is pirongattam egy székely-atyafit, midőn a borszékinek mondott üveget szemei előtt fölbontván, állításomat bűzhődt, petyhüdt vizének megitatásával igazolám.

Szép kirándulásokat tehetni környékén, az Erdélyben legmagasabban lakott helységbe: *Bélborba*; itt is vannak borvíz források, jobbak a borszékínél. Nemkülönben *Tölgyesre*, hol a *Beszterce* vize fölött a *Szindseróza* hegynek juramész-ből ékes koronájához hasonló kicsücsörödött sziklaoszlopzatokban elég gyönyörködnivalót lel a szem; megroandó az iszonyu erdőpusztítás, melyet nemcsak vágnak, de le is égtenek. Itt kezdődnek a havasok; a főerdészeti hivatal Gyergyószentmiklóson van. *Hollón* túl van Tölgyes, harmincadi hivatalával és vesztglő intézetével. Azontúl *Praeseccár* a határszélén, őrházával s fináncával.

Borszéknek van most már naponta közlekedő postája. Levegője esőzészkor zord.

Kerekszik heggyén túl van néhány barlang, melynek ősi rászkódások folytán alakult vulkán-szerű mélyedései a Dicerátok, Pleurotomáriák s Nerineákról ítélve, az itt fészkelte ocean óriás nyomaira emlékeztetnek.

Nem sorolok többet elő; Borszék szép, hasznos s nekem, ki több időnt ott tölték, jót tett; s más kifogásom nincs is ellene, mint az, hogy tőle elválnom mindig nehéz volt. Ki bővebb ismeretet óhajt e fürdő minőségéről szerezni, vegye meg a híres dr. Meyer Ignác könyvét.

Csataghi.

XII. Az al-vácai fürdő.

Zaránd egyik legregényesebb tájára vezetem szives olvasóimat.

Sötét erdővel borított hegyek alján vagyunk; az onyho lég hársvirágtól illatos, a völgyben a Körös ezüst habja ragyog fel, partján gondtalan ifjak s leányok víg csoportja lejt; a gyalog-fenyűs bércoldalon fürge kecskenyáj kolompja

cseng, fölebb az eprészök vidám danáját vizsgálgoztatják a gránitos falak.

Ott van a völgyben elszórva egy pár házikó, ennyi az egész, mi a vácai fürdőt jelöli. Mindenfelől egyszerűség.

De szálljunk alább.

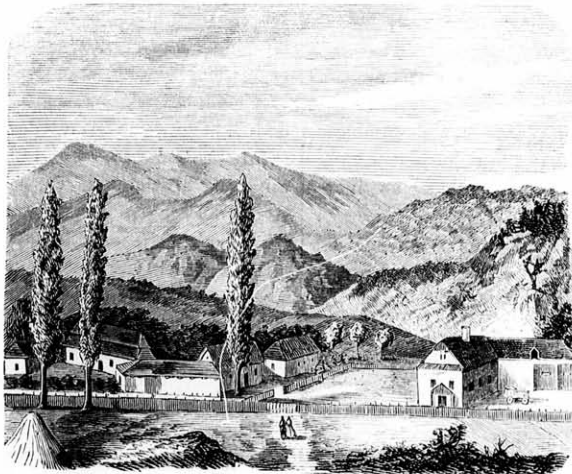
Útunk felséges jegenyefa-sor közt vezet

tova; most a főtérre érünk; szelid arccal, vidám, őszinte mosolylyal fogadnak mindenütt. Mindenben tiszta egyszerűséget tapasztalunk. A zarándi nemes büszke vendégszeretetére s ez valóban az, mi az idegent oly öntudatlanul lebilincseli, s ki Vácán töltött pár hetet, bizonyára későbbi éveiben is örömmel fog visszaemlékezni azon órákra, melyeket a vidám magyar körökben töltött.

De im a hárs-ligetből vig zenehangok hatolnak elő; tartunk a mindenfelől odacsoportosulókkal. Egy pár száz lépés s a sűrűben vagyunk. Az óriási hársak hűsében vigan foly a tánc, örömhallani a sok magyar nótát, melyekhez azok a

1848 előtt három medencéje volt ugyanannyi kúttal, — jelenleg azonban csak kettő van, s kútja egy; azonban újabb kutatások tétettek még egy pár medence ásatása végett.

A vácai fürdőt állítólag már a rómaiak használták, mi igen valószínű, mivel közelében római épületi maradványokra akadtak. Majd több századdal később a törökök nyitották meg újra, s a népmonda szerint a Zarándban székelt basának ez volt kedve c tartózkodási helye. A basa sátra egy közleleső helyen volt; ezen helyre később falu épült, mit Basalakásának neveztek el, s mit az oláh most Baszarabásának hí.

Az alvácai fürdő. (Nemes Ö. rajza.)

derült arcok oly igen illenek. Itt tánc, ott a kanyargós úton sétálók, amott olvasó társaság, tovább a demokraták tekéző csoportja.

Évenként sok szomszédmegyei látogatja meg ezen egyszerű, de kedves fürdő-helyet, melynek vize kitünő gyógyhatással bír. S maguknak a zarándiaknak is legkedveltebb mulatóhelyük s ha a gr. Bethlen-család, melynek birtokában van, több gondot fordítana az épületekre, bizonyára a leglátogatottabb fürdők egyikévé válnék. A fürdő gyógyhatását tekintve, meg is érdemelné a nagyobb gondozást.

A víz melegsége 25° R. s így Magyarország legmelegebb gyógyvizei közé tartozik. A víz színe világos, szaga záptojásra emlékeztető; íze émelygős.

A kormányzék rendelete folytán dr. Béltoky felbontotta a vizet s úgy találta, hogy egy 16 unciás fontban van :

Elillanó rész	14 ¹¹ / ₅₀₀
Állandó rész:	
Kénsavas mészföld	2 ¹³ / ₂₀ gr.
Sósavas szikéleg	3 ¹⁵ / ₁₀₀ „
Sósavas keseréleg	3 ³ / ₁₀ „

Zarándnak még több meleg forrása is van, nevezetesen Fel-Vácán, Csungányon és Cebén. Ezek azonban nincsenek szabályozva s így inkább csak kenderáztatókul használatnak.

Nevezetes Váca még növényi-kövételeiről is, melyek oly nagy mennyiségben fordulnak elő, mint Erdélyben sehol. Erdély majd minden ás-

ványgyűjteménye bir innen nevezetes példányokat. A fa-kövételek óriási nagyságban jönnek itt elő, melyekről Szabó apát geológiai munkájában azt mondja, hogy itt lábokon állva váltak kővé.

A hegyek oldalában kaledon- és ametist-jegcek is nagy mennyiségben hevernek.

Nemes Ödön.

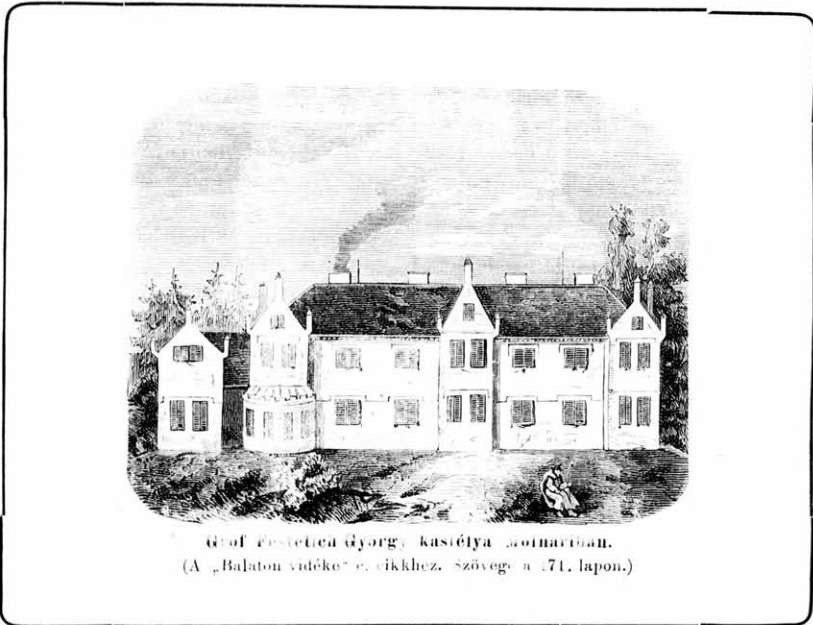
V é r b o s z ú.

(Történelmi vázlat.)

(Vége.)

Az említett napon hajnali három óraker Boes-
kay István a foglyokhoz ment és felszólította őket,

A nép közt egy fátyolos hölgy volt látható, ki
habár gyönyörködni látszott, izgatottan nézte a

Gróf Festetics György kastélya Komornán.
(A „Balaton vidéke” c. cikkhez. Szövege a 71. lapon.)

hogyan irjanak alá végrendeletet, s midőn a nap bevilágított a főváros piacára, a várszolgákat néhez munka közt találta. Kendi Sándor, Kendi Gábor, Deák Gergely, Ifju János és Forró János e napon végeztettek ki. A leitatott vagy ügyetlen bakók öt-hat vágásra marcangolák le a nemes fejeket. A nép könyezte őket, s végre hangos morajban tört ki, de többet nem tehetett a túlnyomó fegyveres erő ellenében. Báthori Zsigmond pedig fügét eddegélve, közönyösen nézte a borzasztó jelenetet. Kilenc tíz óra felé borulni kezdett az ég s néhány perc alatt zúgó zápor-eső támadván, elmosta az ártatlanul kiontott vért.

* * *

jelenetet s mikor egy-egy fő leesett, mindig hangosan számlálta: Egy — kettő — három . . .

Az emberek kíváncsian jártak körül, senki sem ismerte, és senki sem merte megszólítani; mert Kolozsvártt akkor olyan világ volt, hogy egy derék polgár, ki akkor házat építtetett, éppen azon évről máig is olvashatólag ily értelmű latin felírást vésetett háza homlokkövébe: „Ha nyugodtan akarsz élni, nyisd ki a füledet és fogd be a szádát!”

Az ismeretlen nő felkiáltásai mindemellott egy kis csoportot gyűjtöttek körülte, kik egymás közt egy s más megjegyzést tettek, s olykor megiszonyodva, szidalmazták a hohér ügyetlenségét:

„Láttam én már ennél borzasztóbb öldöklést is!“ szolt most a hölgy a polgárokhoz . . .

„Ugyan hol?“ kérdé egy kíváncsi szatócs.

„Két év előtt Abafáján, mikor Gyulai Pált meggyilkolták.“

„Az t is a fejedelem ölette meg?“ kérdé halkhangon a k. u. ta szatócs . . .

— „Na csak úgy félig-meddig“ — felelt a fátyolos hölgy.

„Hát egészen ki ölette meg?“

„Egy más, kire mindjárt rá kerül a sor; figyeljen csak rám, mikor hangosan nevetni fogok, akkor az lesz a vérpadon, ki Gyulai Pált megölette. E közben azonban a hóhérok megtörlék a bárdokat, összeszedték holmijöket s egy kis csapat katona fedezete alatt indultak haza felé. A tragoediának vége volt.

— Ugy látszik, hogy maga már nem fog ma nevetni, — mert lám a katonaság is oszlik, az ég borul s a nép is takarodik, már a többinek meg is kegyelmezett ő felsége, — bölcselekdek a kis szatócs; — de a fátyolos hölgy nem hallá végzavait, mert midőn meggyőződött, hogy ezuttal csakugyan vége a vérengzésnek, gyorsan a fejedelmi lak felé távozott s annak árnyékos kapuja alatt eltűnt. — A kik látták, azt hitték, hogy a vihar és eső elől menekül, és egymásközt sutto-gva mondák: „Az ég haragszik, és megkönyezi az ártatlanok véréét.“

V. Utójáték.

Gyulainé pillanatig azon hiedelemben volt, hogy Boldizsárnak megkegyelmeztek, — de a míg a lépcsőkön felhaladt, s a szobákon keresztülhaladt, visszatért a hideg eszmélet, s mosolyogva gondolt rá, hogy az lehetetlen!

— Felsőged egyike a legnagyobb keresztény fejedelmeknek, — szolt Bátorihoz; — hála az égnek, hogy a pogány pártja elérte méltó büntetését. A fejedelem nyájasan nézett rá.

— Szép vagy, Margit, ha ily nyugodt és komoly vagy, hajh de százszor szebb vagy a szerelem és gyönyör mosolyával arconon, — hagyd a közügyeket, a dolog még úgy sincs bevégezve — jer ülj mellém, taníts a boldog szerelem örömeire — a lég oly tikkasztó, lélekzetem elszorulni érzem, jer csevegjünk saját ügyeinkről — és ne félj, ne aggódjál, Boldizsár is esni fog.

Egy testőr-tiszt lépett a szobába, s jelenté, hogy Báthori Boldizsárt és Kovácsóczi Farkast Szamosujvárra, Bornemissza Jánost és Kendi Ferencet pedig Gyaluba indították; egyszersmind kész rendeleteket nyújtott a fejedelem elibe, hogy azo-

kat aláírja; Zsigmond el sem olvasta azokat hanyagul aláírta, de midőn a tiszt az aláírt rendeletekkel távozott, kimerülten hanyatlott egy divánra.

— A fejedelemség nem könnyű teher! szolt szórakozva, s gondolatiba mélyedve, semmi tudomást sem látszott venni Gyulainé jelenlétééről.

Gyulainé pedig bámulva nézte a buskomor fejedelmet, ki ez alkalommal először adta jelét a nehéz buskomorságnak, mely később oly esodálatos göröcsökben, álom-látásokban s gyakori önkivületben mutatkozott.

— Hogyan! — gondoló a nő — volna-e ez embernek szive? Tudna-e érezni; fájdalomt okoz e neki a gyilkolás gondolata? — Óh nem, nem, ez hihetetlen.

Még egy pár napig Kolozsvárt mulatott az udvar, szeptember 10-ke körül pedig hirtelen pakoltatott ő felsége és sietett Fehérvár felé, mintha irtóztott volna valami jövendő hirtől, megtiltotta, hogy valaki hozzá beszéljen; de a mint Tordára ért, Benkner Márton nevű hű udvarnok, ki Ravazdi Györgyhez, a szamosujvári várnagyhoz vitte volt meg a parancsot, utolérte s oly hangosan beszélte el a Báthori Boldizsár és Kovácsóczi halálát, hogy a fejedelem a nyitott ablakon át meghallotta s azonnal ismét rájött rideg melancholiájára. Másnap már azt is beszéltek, hogy Szaláncai Ferencet saját kastélyában, Kendit és Bornemisszát Gyaluban végezték ki.

Gerendi Jánost, Lónyai Albertet még eddig ismeretlen okokból csak száműzték, Szilvási Boldizsárnak és Szaláncai Györgynek életét meghagyták, de minden javaikat elvették, s így végre is rettenetesen bünhődtek azok, kik két év előtt szemet hunytak a Gálffy és Gyulai Pál kivégeztetésére. A vérboszu iszonyatosan lőn végrehajtva.

És Erdély azon volt, hogy végkép az osztrákház vasuralma alá kerüljön.

Gyulainé beteges képzelődése kielégítést talált; még csak egy hajszál választá el a teljességtől, meg akarta ölni a fejedelmet saját kezeivel, — ekkor talán megőrült volna; de a mint éles gyilokkal felfegyverkezve a fejedelem hálószobájába lépett, elborzadt, midőn az eszményi szép férfit önkivületében összegörnyodve s egy feszület előtt térdelve találta:

— Hozzátok ide Gálfit, második atyámat, hívjátok ide Gyulait, leghivebb barátomat s akkor fölkelek e helyről, akkor elhiszem, hogy az isten mindenható, de így éhezve, szomjuhozva, ily ár-

ván, ily meztelenül, midőn csak nevettek kínaimon, hogyan hissek nektek; oh látom, hogy nektek jó kedvetek van, de azért nem vagytok angyalok! az ördögöt mindig zordnak és komornak képzeltem, de azért ti mégis ördögök vagytok, hiába kacagtok... Kegyelem, kegyelmezzetek meg nekem, ne kinozzatok, ne vigyetek a lángok közé, oh jaj, jaj nekem... Gyulainé fegyverét

elrejtve, ijedten távozott, mert a fejedelem hanyat dőlve terült végig a padolaton s emberi szem nem nézhető e pokoli kinokat. A kegyenc hölgyet e nap óta soha senki sem látta Erdélyben s csak sok év múlva hallották, hogy Németország egy elrejtett zárdájában késő vénségében halt meg.

Deák Farkas.

A Balaton vidéke.

(Vége.)

Noha csak kevés maradt hátra a naptól, mégis elhatároztuk Vasvárt elérni. Útunk különben is nem igen érdekes lévén, mitsem vesztettünk gyors menetünk által.

Este értünk Oszkóra, hol a plebános valóságos magyar vendégszeretettel fogadott.

Oszkón túl vasvári útunkba esett az u. n. „katonai út,” melyet Mátyás-korabelinek mondanak és Győrtől vette volna kezdetét, s bár itt-ott a tagosítás folytán megszakadozott, azért még láthatók a magas sáncok.

Csak könnyűden sétáltunk Vasvárra, de előbb egy terjedelmes fensíkon kellett áthaladnunk s bár alig néhány ölnyre tőle, mégis kétkedtünk a város közelségén; mert a temetőben még a fensíkon épült Boldogasszonyról nevezett kis kápolnánál nem láttunk egyebet; később a dominikánusok plebánia temploma mutatta egészen kőből épült kormos tornyát. Régi épület, róla egyetmást a nép is beszél a török világból. Itt egy mellékoltáron van elhelyezve Mária csodálatos képe, melyet igen látogatnak.

De látogatottabb ennél a képünkön is látható Sz. Kút, e gyönyörű kis liget. Főleg az idén igen pompásan berendezte egy — állítólag — szemévilágát általa visszanyert szegény ember. A nép szerint e víz használata következtében több béna hagyta már itt fölöslegessé vált mankóját s redves fogait, melyek az egészséges gyomor kárára itt felfüggesztettek.

A kút közép tájon van, kicsiny láda-alakú keresztel fűdve, a völgy legmélyebb részén s belül örök-zölddel koszoruzva. Különben igen gyöngye e forrás, de vize úgy van elosztva, hogy egyik esővön ivó, a másikon mosakodásra használt viz folyik.

A helyiség tisztán kezelt. A forráshoz földlépcsőzet vezet s lent a járdák csinos fehér karzattal vannak ellátva. Van itt a hűsben egy kis faépület,

mely kápolna gyanánt szolgál, és a lejjövőnek balra egy feszületes kereszt.

A forrás eredetét az ájtatos nép a török világba helyezé, midőn a semmit, tehát a szent képeket sem kimélő törökök a templomot is kirabolták, hol ezen időben egy szegény remete tartózkodott, ki a templomot a vész előtt elhagyandó, még egyszer az itt elhelyezett sz. Mária képhez fohászzkodott:

— Én, szűz Mária, — ugymond — elmegyek.

— Vigy el magaddal engem is, válaszolá a kép, s a barát csakugyan magához vette és a liget egy odvas tölgyébe rejté el; a kép időnkint alászállott, és miután a tölgyet eltávolították, keletkezett a forrás, a szent kút; a Mária-kép pedig mai napig benn van, kivenni nem lehet, de némelyek megláthatják. Évenként igen sokan csoportosulnak a különben közönséges forrásvizhez, mely inni igen jó.

A város magas domboktól környezett völgyben fekszik; innét van, hogy csak akkor látjuk rondetlen utcáit, ha már egyszer a városba jutottunk. Egyébiránt elég olyan épülete van, melyért a kis város nevet megérdemli.

Innen Molnáriba mentünk, megtekintendők gróf Festetich György miniszter nyári tartózkodási helyét.

A kastély, mely kertben van, külsőleg képünk mutatja, szobái nem nagyok, de izletes egyszerűséggel rendezettek; a falakat gyönyörű festmények ékítik, többnyire családi képek. Van csinos kis házi kápolnája, melyben a család itt tartózkodásakor naponként tartatik szent mise. A grófné vallásosságáról tanuskodik még a hálószobájában felállított imazsámoly is, jó szívről pedig beszélnek a szegények; míg a legidősebb sarj, Tasziló gróf, nagybátyjának örököse, a vadászat, agaraszat nagy kedvelője, szobája teli ilyeneket ábrázoló képekkel, az udvar meg agarakkal. Szóval, kényelem van, de fényűzés alig látszik.

A kicsiny, de tisztán kezelt kertek vízvezeték által üditik és ritka növényű kaktuszok, agavék s egyéb növények ékítik a grófi család kedvene tartózkodási helyét. Leginkább tisztí épületek

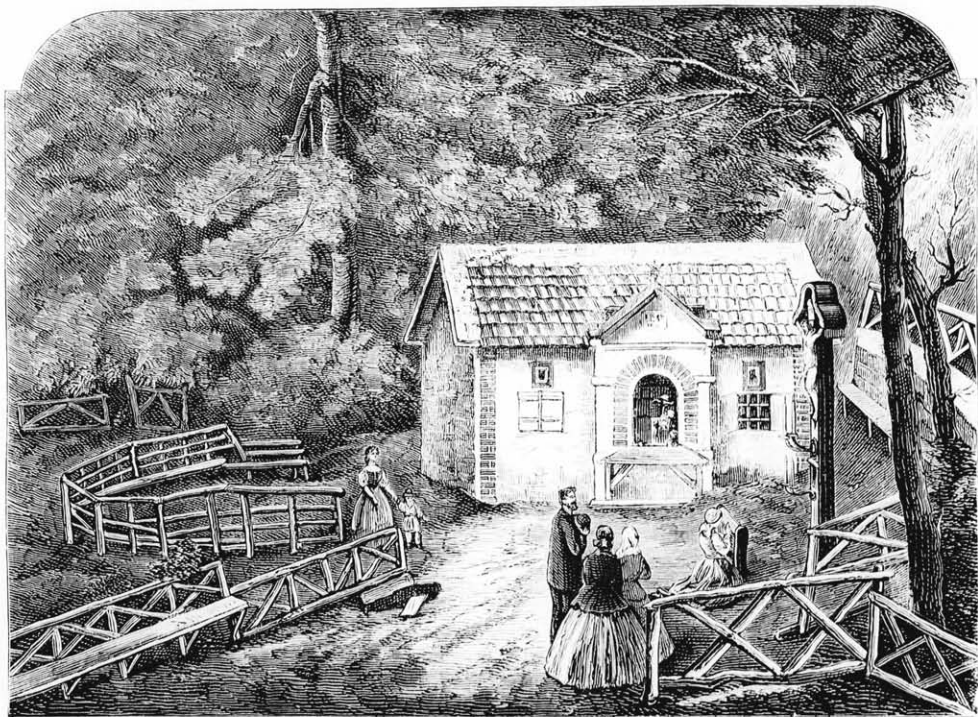
környezik s csak negyed órányira van Szent-Tamás falu a családi sírboltól.

Bozóth D.

Az ordaliák vagyis istenítéletek.

A hazánkban is sokáig, egészen a múlt századig divatozott istenítéletekről s ezek egyes különösebb eseteiről lapunkban már többször volt szó, nem lesz tehát helyén kívül, ha ez alkalommal az istenítéletek eredetéről s azok általános történetéről ejtünk egy-két szót.

azok már divatban valának Európa pogány népeimél is s divatban vannak ma is a keletindiaiak- és kínaiaknál, különösen a tűz- és vízpróba általi istenítéletek; aztán Sziam és Pegu lakóinál, valamint a szenegambiaiak- és az északázsiai osztjakkoknál, kiket nyelvészeink egy része velünk ma-

A szent kút Vasvár mellett. (A Balaton vidéke. e. é. kkkh. Szövege a 470. lapon.)

Az *ordalium* ferde latin elnevezése az istenítéleteknek s az „*ordal*“, később „*urdil*“, ma „*Urtheil*“-nek ejtett régi angol-szász szóból ered; az „*ordalium*“ igazságszolgáltató jóslat vala, melyben a kérdés oly módon történt, hogy a gyanúsítottnak valamit tennie vagy szenvednie kellett, minek csak kétféle kimenetele lehetett, s mely kimenetelek egyikét aztán a bíró az isten által hozott elítélésnek, a másikat az isten által kijelentett fölmentésnek tekintette.

Azon állítás, hogy az ordaliákat a kereszténység papjai találták volna fel, — nem való, mert

gyarokkal közel rokonságban valoknak mond, és kiknél különösen a „szentelt falat“ általi istenítélet honos. Igen érdekes közléseket találunk végre az afrikai négereknél máig is napirenden lévő istenítéletek különböző neveiről, az újabb afrikai utazók, különösen dr. Livingstone jelentéseiben, nemkülönben Magyar László hazánkfia munkáiban is.

A pogány germánok az istenítéleteket leginkább párbajban és sorshuzásban gyakorolták, azonban úgy látszik, hogy a tűz- és vízpróbát nem igen ismerték, s azon ítéletek, melyekben a tűz

és víz szerepel, csak a kereszténységgel lépnek föl.

A kereszt-próbáról csak Pipin alatt, 752-ben

később „Lajos, a jámbor“ eltörülte azon okból, mert általa Krisztus szenvedései profánáltattak.

Az ordaliák alkalmazása a keresztény papság-

Istenítélet tűzpróba által.

történi legelőször említés Nagy Károlynak oly bizalma volt ahoz, miként 806-ban ezt rendelte el fiainak osztoszkodási módul, ha netalán viszály törne ki közöttük. E próbát azonban tíz évvel

bán nagy viszhagra talált, s így azok a 9-dik századtól kezdve mind gyakoribbak lettek, miként ezt azon kor egyházi gyűléseinek határozataiból látjuk. Ez ordaliák tulajdonképen az angol

egyházból jöttek át Németországba is, minthogy Nagy Alfrédnek gyöngé és uralomvágyó papok által vezetett utódai szívesen hajták meg fejüket illetén ítéletek előtt. Maga képünk is az ángolszász történet istenítéleteiből ábrázol egy jelenetet, azt t. i., midőn a férje által hűtlenséggel vádolt Emma királyné, ártatlanságának bebizonyításául, gyóntatója által vezetve, nagyszámu papság jelenlétében, izzóvá tett okevasakon lépdel végig meztláb. Miként a történet beszéli, Emma királyné csakugyan sértetlenül állotta ki ezen tűzpróbát, mi férjét annyira meghatotta, s oly nagy bünbánatra indította, hogy vezeklésül a püspökök által megostoroztatta magát.

A párviadalokat istenítéletül csak hódító Vilmos hozta be ujlag, a nélkül azonban, hogy korlátozta volna az istenítéletek egyéb nemét, s ezen próbák Németországon is napirenden voltak egészen a tizenharmadik századig, midőn III. Ince pápa egyházi tilalma az ordáliák „szent“ voltát megszüntette, minek következtében azok alkalmazását a világi törvényhozók is tiltani kezdék; végképeni kiirtásuk azonban csak évszázadok

során át történhetett meg, s nyomait hazai hozsorkánypöreinkben (melyekről szintén hozott már lapunk közléseket, és eredeti okiratokat,) még a mult században is látjuk.

Az ily ordáliák alkalmával a próbák vezetését a papság vette kezébe s azokat egyházi szertartásokkal vette körül. A próbát kiállani kellőnek három nappal előbb, tisztosseges tanuk jelenlétében, imádkozás és böjtöléssel kellett előkészületet tennie s szent áldozás közben esküvel kellett ártatlanságát bizonyítania. Aztán az Atya, Fiu és Szentlélek, minden angyal és arkangyal, az utolsó ítélet stb. nevében felszólíták őt bevallani, ha hogy bűnös lenne, mire rövid imádságot mondtak. A vádlottat megfőskendezék szentelt vízzel, erre odanyújták neki a feszületet s az evangéliumot megcsókolni, mire az ítélet alá veté magát a vádlott.

Számos vádlott közvetlenül az istenítélet előtt visszalépett annak megpróbálásától, minthogy a megelőző szertartások annyira hatottak reájuk, miként bűnöket önkényt bevallották.

A szomorú napokból.

(Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.)

(Folytatás.)

Este nyolcz óra felé több cs. k. tiszt jött táborunkba, s kijelentették, hogy a városban szállás és vacsora van készítve számunkra, azért menjünk velük. Mintegy 400-an követtük a fölhívást, de alig hagytuk el a tábort, oly escort között találtuk magunkat, mely a mienket fölülhaladta, mert valamennyi tiszt számára volt egy német katona kiküldve, de a többiek künn maradtak a táborban, s kísérőink pedig oly barátságosak voltak velünk, hogy midőn néhányan megkísérlettük a visszamenetelt, szuronynyal felelték.

— Fiuk! kelepécébe kerített a német! kiáltott egyik közülünk, — de csak jertünk, meglássuk, mit szándékoznak tenni!

A piac közepén megállítottak, 140 embert, kik közt magam is voltam, egy nagy épületbe szállásoltak. A kapuhoz pedig fél kompániát állítának őrizetül. A tiszt utánunk kiáltott:

— A szállás meg van, a vacsoráról is gondoskodom, egyébiránt figyelmeztetem az urakat, hogy az ablakokat jól zárják be az éjszakára, mert hűvös szelek járnak.

Még megköszöntük szívossággát.

Körülnéztünk. Az épület a „fehér kereszt“ vendéglő mellett állt, a minorita templomot elválasztó utca szögletén; kétemeletes, de úgy össze volt bombázva, hogy a termek remegtek, ha valaki rá mert lépni. Az ablakok helyett kapu-nagyságu lyukak voltak a falakon. A padozat fölégetve, telve rongy, szemét s a férgek mindenféle nemiével. Gyertyánk nem volt, de a teljes hold halvány világa bánatosan nézett be a romladékos ablakokon, s némileg láttató a fejedelmi szállást. Most jutott eszünkben a tiszt írónéja az ablakokra nézve. S elkezdett a 140 ember úgy zajongni és káromkodni, hogy a ház remegett bele. A kapu őrizetére rendelt tiszt fegyverbe szállította legényeit, mert a zaj fenyogető kezdett lenni.

A roppant zavarban egy kapitány jött le hozzánk, ki az épületnek egyetlenegy ép szobájában lakott nejével. Magyarul beszélt, s elmondá nagy páthosszal, hogy innét nincs menekvés, azért tehát legyünk esendesen, mert ő is aludni akar. Aztán kijelenté, hogy részvételt van irántunk, úgy annyira, hogy kész zsopot adni, a min aludnánk, ha minden személy 24 pengő krt fizet. E nagylelkű ajánlatra, mint egy túlvilági

szellem előbukott — az ő kedves oldalbordája, égő gyertyát tartva kezében.

Néhányan rá hajlottak az indítványra; de egy dörgedelmes hang kezdett beszélni az őlfák tetejéről, hol éji szállást választott magának, óvándó magát a férgoktól, melyeknek nagy vala birodalma és népessége az udvarban.

— Üssétek le a zsidólelkűt, ki vásárt akar ütni nyomoruságunkból! Menjünk a generalishoz!

— Ugy van! le vele! S oly nagy kiáltozás s mozgalom keletkezett az őlfák tetején, hogy a magyar nyelven beszélő derék kapitány jónak látta, élete párjával eltűnni; hagyva maga után sötétséget s haragot.

Az őlfák tetejéről lepattant oszme általános szó-többséggel kivitelre ajátatott s kettő azonnal jelenté az őrségi hadnagynak, ki igen szívesen kísértette a generálhoz, remélvén, hogy ő is fölmentetik azon szolgálat alól, melynél keservebbet soha sem izlett.

Fél óra múlva visszajöttek, jelentvén, hogy a generális erről mitsem tud és haragszik a nemtelen bánásmódot, holnap kérdőre vonja az illetőket. Szép frázisok!

Táblabírók éljenek közt tértünk vissza a táborba s pislogó tűz mellett szunyadtuk át a hűvös éjszakát.

Vasárnap, augusztus 26-án parancsot kaptunk a városba huzódni. Mindenkinék nélkülözhetlen holmijét magához kellett venni, a többről pedig intézkedni, mert egyetlenegy kocsinak sem volt szabad a bemenetel. Ez azért történt, hogy elfecséreljük utolsó vagyunkánkat. És lön a táborban nagy vásár; az aradiak kijöttek s roppant potom áron vásárolták meg a legdrágább holmikat. Egy 40 pengős stuc 3 ft, egy 80 pengős ló 16 váltó frt, s ily arányban kelt minden.

Tíz óra felé megkezdődött a bevonulás; a büszke, hajthatatlan lelkű tisztikar hátára vetvén pak-zsákjait, keserű iróniát kifejező mosolylyal indult be a város szép utcáiba, hol csak egy hónap előtt mint győzők, mint urak kovélykedtek. A vasárnapi nép előnkbe tódult — gúnyolni. A nők elfoglalák az utcák ablakait, s onnét nevettek azokat, kik a hazáért küzdöttek. Szomorú, de igaz!

Nem vágytunk könyeikre, de lelkünket fojtó keserv önté el, midőn a hírlapok által annyira istentített aradi nép e lealázó fogadtatását tapasztaltuk.

Szállásul a zsidó és az oláh templom, a „fehér kereszt” s egy pár nagyobb vendéglő vala kijelölve; a kinek melyik tetszik. Mind összezúzott,

puszta, lakatlan épületek. Én a zsidó templomot választám és ideiglenesen egy félre eső padon vontam meg magamat. Lehattünk itt körülbelül 560 an. Kimenni nem volt szabad. Azért a tömérdék nép zajgása, éneke s fosztelen mulatsága, valami rendkívüli volt.

Egyik reggeltől a másikig fő multság és érdek helye volt a szentély. Ez „macao”-asztalt képezett, s a márványlapon ezrek játszottak el. Halmokban állt az arany, ezüst, halmokban a banknóta; ha száz elveszté mindenét az utolsó arany gyűrűig, melyet talán a kedvestől szerelmi zálogul kapott: száz ült vagy térdelt a szentély márványára, megpróbálandó a szerencse-istennő kegyét. A ki bukott, annak a rabbinus sipkáját nyomták fejébe s alelujával hordozták körül, míg a khorus átkozott macskazenét rögtönzött a különben is boszankodó szerencsétlenek.

Kisebb rendű bankok pedig a padok tetején adattak, s mindenütt 50—60 bámulta a szerencséseket, míg a szorenesdtleneket lekacagták; mert a ki mindenét elveszté, az elkeseredését mások kikacagásával boszulta meg.

Éjjel alvásról szó sem lehetett; mert az ének folyton tartott, hol szomorú, hol oly dévaj, hogy az átelleni házak ablakát bezárták a harmonikus, de annál profanusabb dalok hangjai elől.

Enni kapott az ember drága pénzen mindent. A katonaság is hozatott be minden reggel gulyásos húst, egy 40 itcés vaskatlanban, mit csak félholt állapotban lehetne megenni. A szakácsné egész őszinteséggel megvallá:

— Édes uraim! biz ez nem a legjobb lesz! én magam is utáltam megköstolni, mert a felügyelő német tiszt úr nem engedte meg a húst csak megmosni is, pedig pállott és szagos volt.

Derek trakta! Visszaemlékeztünk azon bánásmódra, mit nálunk tapasztaltak az ő foglyaik, s egy jó tanítást dugtunk zsebünkre a jövőre nézve.

Nem feledjük el szíveségét egy zsidó aszszonyinak, ki minden nap eljött a templomba s bort, hust és konyeret osztott ki, a legnagyobb részvétel azok közt, kik pénzszükében voltak.

27-én kezdődött a besorozás minden cím és név nélkül. Ugyanis egy képzelhetlen durva főhadnagy jött s elmondá, hogy ő azért van küldve, miszerint beírja mindenki származását! Ha csak távolról is érintendi, hogy ő assentiroz, felét sem írta volna be; de a hiszékeny magyar ember bediktálta nevét s könnyű lélekkel ült a macaohoz. Nem tudta, hogy a jegyzőkönyv az ördögé és

nincs hatalom, mely megmentené az osztrák hadseregtől.

Egy doktor is volt jelen, ki a betegeseket megvizsgálta s az egészségeseket is 12 drb aranyért betegnek látta.

28-án tartott az asszentirozás. E nap három kapitányra keserű emléktű, de keserű nekünk is, kik bár közvetve, de mélyen éreztük rangunk lealacsonyítását. A három kapitány kiment egy vendéglőbe, mert asszentirozás után ki lehetett nagynehezen szökni, s itt cs. vadásztisztekkel találkoztak, kik a honvéd vörös zsinóros attilát gúnyolni kezdék. E három ember nézett s hallgatott egy darabig, azután felugorván az egyik, messzire rugta az alatta levő széket s oly beszédet tartott, oly fenyegető állásba tette magát, hogy a semper victor urak jónak látták patroll után kiáltani. Ez megérkezvén, a három kapitány 50—50 botot kapott.

Nusec, piarista, szintén ily sorsban részesül, ha papi állására nem tekint Schlikk, de a három napos börtönt azért el nem kerülte. Ez magas, szálas, szép ember volt, aranyainak azonban sikerült egy Passirscheint kinyerni. Éppen kezében vitte a szabadulási oklevelet, midőn Haynau közelg feléje. Ez büszke, megvető tekintettel nézi a tábornokot s köszönés helyett, mit igen várt, sarkantyuit üti össze. Haynau természetének ez sok volt, haragosan megállt s kérdezé:

— Kicsoda kend?

A kend nem felelt.

Azt gondolván, hogy nem tud németül, egy kísérői közül magyarul szólítá meg.

— Kicsoda ön?

— Tüzér főhadnagy! — válaszolt németül, hogy tudtul adja, miszerint csak a „kend“ szót nem értette.

— Ki adott önnek hatalmat itt sétálni?

— E levél, — s itt útlevelére mutat.

— Mi az? mi?

— Passirschein!

— Micsoda? ily embert elbocsátani! börtönbe vele.

Az utlevél stando pede széttepetett, Nusec pedig vizsgálat alá került, hol a mondott oknál fogva Schlikk mentette föl a botbüntetés alól... Három napig a börtönben ült.

Volánk jött le Itália felé; de nem érhető el annak narancs-ligeteit; mert a görci kórházban meghalt, első annyi elszenderültek közül az idegen földön.

29-ikén fölesküvénk.

10 óra felé egy őrnagy jött pár tiszttel s fél

század katonaság fényes szuronyokkal; köztük lobogott a cs. zászló. Az őrnagy előadta, hogy a legkögylmesebb oetroy-constitutio szerint minden ember köteles a birodalom souverenitását szolgálni s így mi is assentiroztatván, kötelesek vagyunk az esküt letenni. Az auditor ur klarinét hangon előolvasta a katonai törvényeik nem tudom hányadik paragrafusait, s azután elkezdődék az eskü. Egy tompa, érthetetlen moraj töltötte a zsidótemplomot, mindenki mondá azt, mit lelke sugalt, az őrnagy vigasztalás után.

Az eskünek vége lőn, de most kezdődött a hadd-el-hadd. — Az őrnagy menydörgő hangon kezdé:

— Uraim! önök gúnyt üztek az eskü szentségéből! láttam ősz embereket önök között, kik balkezükkel esküdtek; láttam ajkakat, melyekről nem a hűség kegyeletes szavai zengettek. Uraim, ha boszuló ember lennék, csak kijelölnöm kellene az illetőket s esküszöm, egy óra mulva már nem élnek! Ily modort nem várt a magas kormány, vigyázzanak magukra!

Haragosan ment el, én pedig egy padban huztam meg magamat s azon nagy theologiai kérdés megfejtésével vesződtem, hogy melyik vallás szerint lehet kötelező és érvényes az ilyen eskü?

E spektakulum után bizonyos X. X. X. kapitány jött be hozzánk a legbarátságosabb arca, s készséggel kérdezgeté, mi hiányunk és panasznunk van a bánásmód ellen? Persze, minden szó egy keserű vád volt részünkről. A kapitány ur följegyezett mindent, mert állítása szerint, neki mindent be kell nyújtani Schlikknek, kinek ő adjutánása.

Nekem nem tetszett ezen ember arca s meg mertem volna esküdni, hogy jellemében nem sokban tér el nagyapjától, kinek nevét átokkal nevezi a történet Zrinyi Miklós, a költő mellett. Hivatalos buzgóságának és irántunki szánakozásának mégis lőn eredménye: a mennyiben e naptól fogva még a hirhedt gulyásus is kimaradt.

Ezen ember mézes gunyjai néhányakat azon véleményre hozott, hogy szerkesztessék egy folyamodvány Schlikkhez, melyben minden nemtelen szenvedéseink lefestetyén, azoknak orvoslása vagy enyhítése kéressék. Ez el is készült, de midőn az aláírás következett volna, oly dühös vita keletkezett, hogy a tervezők majd megfojtattak érte. A büszke, hajthatlan lelkek dühösen tépték ezer darabokra a folyamodványt, a szerkesztők pedig örültek, hogy kimenekedhének.

Ilyen volt legnyomasztóbb helyzetében is a magyar, ... magyar testben és lélekben.

Este felé kiosztatott az utlevél azoknak, kik vagy sobesült testtel, vagy 12 aranyon megvásárolták. Megvallom, lelkem fáj, midőn örömtől ragyogó arccal távoztak a boldogok, míg engem sorsom hatalma a rabság bizonytalan szenvedésébe süllyesztett vissza.

Szeptember 2-án Uj-Aradra szállítottunk, hol egy vendéglős polyvás szalmáján heveztünk, egész 6 ig. 6-kán pedig egy escadron uhlánus vett át bennünket, s Temesvár felé megindított. Az uton sokat szenvedtünk a roppant melegség miatt. A velünk jött osztrák tisztok becsületes emberek voltak s egészen kényünkre hagytak. Málháinkat kocsii vitte, de uri személyünknek gyalog kellett megtenni az állomást, a mi igen terhes volt.

Elszökésre senkinek sem volt kedve, miután a tiszt urak becsületükre esküdtek meg, hogy Temesvárról haza bocsátattunk. Inkább azon voltunk, hogy mentől hamarabb oda érjünk!

Szeptember 7-kén mintegy 11 órakor jutottunk a nevezetes erősség falai alá, a hová Vécsey 5000 golyót röpített. A sáncok és várépületek szomorun rongyosan néztek ki, s minden nyomon látható volt a „ne bántsd a magyart!”-ágyúk pusztító hatása. E nap ép hetivásár volt, s midőn a várba jutottunk, az a vidék rác lakosaival meg volt tömve, kik kárörvendő arccal néztek, bámultak s kísérték bennünket. Egy kompánia gyalogság jött előnkbe és irtózatosan kezdett dobolni, hogy mint medvetánéra, a város minden lakosa kirukkoljon. Az ordítás, a fenyegetés, kövekkeli hajigálás a rácok részéről, továbbá a várőrizet tisztjeinek gőgös lenézése, a lakosság finom gúnyja, a nők affektált megvetése, oly hangulatba hozott mindnyájunkat s irtózatossá szívágyat ébresztett föl bennünk, hogy kevésbe mult egy véres demonstráció elkezdése. — Igy hurcoltak a város minden utcáin keresztül, hogy mindenki ingyen nézhesse a hontalanokat, a rebelleket. Miután mindenki kidühöngte magát rajtunk, akkor a város sáncái között levő nyitott ólba zárattunk, hol

a féréglakta szalmán kívül csak az isten szabad levegőjét nyertük. Itt voltak elzárva azon rácok és oláhok, kiket Damjanics és Kis Ernő az aldu-nai expedicio alkalmával ide foglyokul küldöttek. Most pedig mi közel 400-an foglaltunk helyet s vártuk a jövő barátságatlan képeit.

Képzelheted, hogy mily életünk lehetett itt, ha láttál megyei börtönt a maga régi jó systemájában. De azért a derült kedv, ezen elválhatlan édes geniusa a magyarnak, itt se hiányzott. Különösen bizonyos Kun Béla kapitánynak humorisztikus előadásai feledtették velünk a napot. A sáncok tetői mindig telve valának nőkkel, kik nem tudták fölfogni azon hangulatot, mely mindnyájunkon vidáman ömlött el. Éjjeink borzasztók voltak. — Én a sáncok fűvében aludtam, de ez sem mentett meg a férgek sokaságától. Itt tapasztaltam, mit tesz szenvedni. De e szenvedések emlékére mégis büszke vagyok, mert beteljesültek rajtam Mazzini szavai az életről: „Nem az atyáink sirja s bölcsőnk mellett csendesesen átélt napok teszik az életet: hanem déltől éjszakig, kelettől nyugotig ragadtatni; szeretni és gyűlölni, menyét és poklot élvezni, a sors által fölemeltetni a csil-lagokig s onnét a kárhozatig aláujtatni; üdvöt és szenvedést érezni, átviharozni az érzések minden frázisán, angyalnak és démónnak lenni. . . ez teszen élni.“

Szept. 9-dikén a temesvári piaristák meglátogatának bennünket, mert őt piarista volt velünk a lyukban. Mily ellentét! Rajtunk a kiküzdött csaták és táborozások napégetett barnasága és tisztii egyenruha, míg ők a fekete öltöny alatt fájó szívvel nézték bizonytalan jövőjü sorsunkat. Sokat, igen sokat beszélgeténk, s ha a haza állapota jött szóba, köny lopózott szemükbe, s bánatosan tekintének az ég-re! Mi megértők eme tekintet fájalmát! Sok derék társat vesztenek ők, de legjobban fáj nekik is, hogy a haza veszett el s anyyi áldozat hiába történt!

(Vége követk.)

Palaky Antal.

Egy hét története.

— Július 19. —

(VK.) Pest a mult vasárnap nem volt itthon. Kirándult Vácra vagy Uj-pestre, hol a kegyelet és jótékonyosság ünnepeket tartottak. A ki itthon maradt: az is ment a városerdőbe, vagy a zugligetbe hol végre is katonaság oltalmába kellett helyezni a közönséget, miután a bérkocsisok (a

garázda nép, melynek megfékezéséhez Thaisz vas-keze koll!) hadat üzentek az omnibus-társulatnak, s bár a rakoncátlanok egy része már hísiön ül — a többi folytatni szeretné (ha mer né) az ostromot, melyet egy hét előtt kövekke kezdtek meg.

De a garázdalkodás jeleneteitől örömeztőbb fordúl tollunk — valamint az olvasó is — egy fölemelő látványhoz, melynek színhelye Vác volt, — ma már Budapestnek — úgy szólván — elővárosa.

A honvédegylet leplezte le az aprilisi és júliusi csatákban elhullt vitézek siremlékét egy magaslaton, a város mellett.

Vác nagy jeleneteket látott a magyar hadjárat idejében.

Látta Damjanich diadalát, Földváry Károly merésze rohamait; látta a vörössipkások győzelmes szuronyszögezését; s hallá a magyar ágyúkat, melyek győzedelmeket dörögtek. Akkor — a nagy remények e feledhetlen tavaszán — esett el ottan Götz tábornok, golyóktól érve; s a magyar hadsereg vezére — Görgey Arthur — oly fénytel tometteté el, hogy a bécsi lapokban mindig gyalázott „rebellesek“ semmivel sem adhatták volna ragyogóbb jelét — lovagiasságuknak.

Csak harmadfél hó mult el azután, s Vác városa másféle jelenetek szemtanúja lett. Az oroszok serege nyomta hadcsapatainkat, melyek még akkor törhetlenül, bátran néztek az ellenség szemébe; utcaharcot vívtak; drágán adtak föl minden lépésnyi tért; s a fővezér — altábornagyi biborban — vereté a hidat, golyók zápora közt, mintha azon lett volna, hogy elveszen, s ne érje meg azt az időt, melyben vitézségének foszlányait is széttépik.

A hősöknek, kik e csatákban elhúnytak, emeltek monumentumot a váciak és a környékbeliek. Az ottani honvédegylet buzgó tagjai mindenekelőtt arra gondoltak, a mivel a múltnak tartoznak. Derék férfiak állnak az élén: Zambelli, az egykori vitéz ezredes, ki az államfogházból kiszabadúlva, Vácon nyitott szállító üzletet, honnan a Pálffy Mór szomorú emlékü provisoriuma, — mely mindenütt rémöt látott, holott csak maga volt az, — ismét fogságba hurcoltatá, mignem a magyar kormány visszaadta szabadságát, sőt illő állást is adott neki Illaván, hol a nagy fegyház főfelügyelője lett; *Degré Alajos* írotársunk, ki egykor a tollat huszárkarddal cserélte föl, sebeket kapott érdemjelül, s most „papvölgyi“ Tusculánumban családi örömeinek él; *Krenedics*, egykor derék tüzér, most siket-némák tanára, stb.

E három férfi áll e kegyeletes ügy élén, oly helyen, hol a lelkesültség nem aludt ki, s hol a nemes célokra szívesen áldoznak.

Nem nagyszerű, de díszes a vas gúla mely a hősök porát jelöli, s melyet a leleplezéskor nagy tömeg vett körül, mint egy roppant koszorú. Közél

és távolból jöttek a régi bajtársak, előkelő birto-
kosok, értelmiség, küldöttségek s a háladatos nép.
Volt szónoklat, isteni tisztelet, ének és lelkesült
éljenek! Az idő kedvezett, s a nap verőfénye
(kissé melegebben is, mint kellett volna) szórta
sugarait, s megaranyozta az új emléket, mely
dicsőség jele.

Vácnak élénk, díszes ünnepnapja volt ez, este
a lövöldében egy igen jól sikerült táncestély-
lyel. Senkinek sem volt célja komor ünnepet
rendezni, mely lehangolja a kedélyeket; ellen-
kezőleg, ez a fölbuzdulás, a jó remények von-
zó ünnepélye volt; öröm már azért is, mert a
kegyeletes kötelességek teljesítéséből mindig va-
lami nemes vidámság támad.

A főváros kitünőleg volt képviselve, régi, ismert
és hű fagyvortársakban, több egylet küldötteiben,
dalárdával, roményteljes ifjúsággal és hölgyekkel,
kik a magyar gőzhajózási társulat „Budapest“-
jén mentek és tértek vissza. Jelen volt Klapka is.

Ugyanezen a napon az újpesti szigetnek tarka
népünnepe volt, mely a gazdasszonyok árvahá-
zának és a bölesődének sokat jövedelmezhetett.
Egymást érték a közuti pálya vaggonjai, tömve
emberekkel, s a gőzösök — melyek szintén nem
a magok, hanem a jótékony cél javára szállíták
ki a vendégeket. Egész nap zászlók díszében, este
lámpafényben állott a nagy sziget, melyen egy-
mást érte a sok látni és hallani-való. Négy zone-
kar játszott, Bakonyi dalárdája énekelt; léggö-
lyókat eregettek föl, karómászást, dunai regattát,
zsák-futást rendeztek jutalmakkal; a Renz-cirkus
akrobatái és bohócái mutatták rendkívüli ügyes-
ségüket, Bridges Ágnes k. a. is táncolt a kötélén;
este tűzijáték volt, csillagszóró röppentyűkkel,
forgó tűzkarikákkal, s tűzhegyek kitéréseivel;
majd táncoltak a padlaton; szóval a közönség pez-
gett, zajlott, evett ivott, ha valamihez jutott, mig
végre — nagy bajjal haza kerülhetett. Bizony
nem egy-két vendég sohajtá el Beranger-vel: „Si
j'etais l'oiseau,“ (ha madár volnék!) miután egy
ily népünnepe, melyre egész nap mennek, s melyről
mindenki egyszerre szeretne haza jutni, megpró-
bálja az emberek türelmét.

A fő azonban az, hogy a jótékonyosság angya-
lai édesdeden mosolyoghattak az árvaház lány-
kái és a bölesöde csecsemői nevében, mert a
pénztár szépen megtelt, s a fáradhatlan gazd-
asszonyok, (kik egy hétig folyvást talpon álltak,)
nem hiába jártak keltek, — buzgalomuk meg
van jutalmazva — sikerben.

Hasonló elégteliséget éreznek a császárfürdői
bálrendezők is, s a komité-arcok sohasem sugá-

roztak jobban, mint az idén, midőn a platánokat európai vendégek keresik föl. Néhány hét előtt Napoleon herceg, közelébb a távirda urai.

A távir dai értekezlet nemzetközi tagjai (számszerint 38-an) Bécsből lejöttek megnézni a világhirbe keveredett Budapestet, hol igen jól érezték magukat. Tetszett nekik a regényes fekvés, az élénk élet, a szép hölgyek és a szivélyesség. Meg is néztek mindent: hajógyárat, múzeumot, akadémiát redoutot, városerdőt, zugligetet; meglátogatták Deák Ferencet s kezét szorítottak vele; elmentek a képviselőházba, hol épen a pénzügyér szónokolt az adó-törvény mellett; az „európai“ és zugligeti lakomákon pedig, melyeket Gorové miniszter adott tiszteletükre, éltették Magyarországot, a királyt, a kormányt, hazánk haladását és a magyar hölgyeket is.

Alkalmuk volt őket megismerni a császárfürdői bálban, hová a kereskedelmi miniszter és államtitkár kíséretében mentek. Már javában folyt a tánc, ragyogott a jókedv és a fiatalság, (a párisi villanyfény majd csak máskor fog ragyogni), midőn csoportosan tüntek föl a cylinderek, köztük egy pár keleti fez, a frakkok és rendszalagok. Lett suttogózás. Nem fiatal, de érdekes emberek voltak; mind előkelő férfiak: egy-egy ország távir dájának legfőbb emberei. Az ott egy orosz tábornok, ez egy angol ezredes Indiában, amaz egy francia gróf, ez pedig egy török offendi, hollandi, portugál, olasz stb. — Sajátlag csak nézni jöttek. De a zene, a jókedv, a nők bája igen vonzó lett rájuk nézve, s rövid időn sorban mutatták be magukat, táncolni kezdtek, virágbokrétákkal lepték meg táncosnőiket, s oly jókedvűek és finomak voltak, hogy fiatal hölgyeink megbocsáták nekik egy-két hibájukat — a már elvesztett ifjúságot s a megnyert embonpoint-t.

Nekik nem volt ez estély „kevert bál“, mint némely szenvolgvő negyedvér dámának és nagyralátó úrfinak; ők e művelt és csinos nők körében pár óráig igen jól érezték magukat, s közülök egy pár a cotillon csábos örvényébe is beledobta magát.

— Mi ez? — kérdé az egyik tőlünk, midőn egyszer csak a cotillon keringőjébe a Bunkó zene-kara hirtelen egy magyar dalt rántott.

— Tévedés! — feleltük neki zavartan. Rösteltük bevallani, hogy ez egy nagyreményű fiatal

mágnás juxa, ki nem tudván hová lenni abbeli dicőségében, melyszerint a születés véletlene és édes atyja kegyelméből egy pár uradalomhoz jutott, fogta magát, s a népzene szeket egy vig nótára készíté ép akkor, midőn az egész társaság kerिंगzőtt.

A kérdezősködő angol előtt mi pirúltunk helyette. El is tagadtuk az egész csinyt, nehogy megtudja: mint kötelez itt a „noblesse“ némely ifjú urat. Erről külföldinek sejtelve sincs, mert külföldön ép a főrangú az, ki leginkább kötelezve érzi magát a finom modorú és művelt bánásmódra. Nálunk ellenben egyiknek másiknak még hölgyek jelenlétében is eszébe jut: hogy „ki a legény a — csárdában!“

A sajtó ma már meg se rója az ily közhelyi illetlenségeket, mert tudja, hogy nem használ, s csak borsót hányna a falra. A kik efféle tesznek: fölül képzelik magukat közönségen, közvéleményen és mindenben. Hagyjuk hát őket számandó önteltségükben, úgy is hátra van még valami, a mit említenünk kell: a hét rejtélyes története.

Beniczky Lajos, a pesti honvédegylet alelnöke, *eltűnt!* Egy nap levelet kap, melyben Budára egy haldokló honvédhez hívják, ki neki okiratokat akar átadni. Ő elmegy, s azóta — nincs sehol!

Másnap a honvédegylethez anonym levél érkezik, melyben azt írják, hogy Beniczky Lajos megszünt élni, s így jár mindaz, ki a honvédügynek árt! — Képzeltető, mily izgalmat okozott e levél! A belügyérség, a két város kapitánysága, a honvédegylet azóta folyvást kutatnak, nyomoznak, de eddigelé — hiába. A hir pedig összevissza beszél mindent, elkezdve az amerikai párbajtól egy létező összeesküvésig, mely a túlzók ellen volna. De Beniczky Lajos nem volt tulzó soha! Ő erélyes jellemű férfi volt, egykor a losonci diadal hőse, kétszer államfogyó, 1861-ben képviselő, igen művelt és szeretetreméltó egyén, ki nem adott arra okot soha, hogy akár párt, akár személyes boszú áldozatául essék. A tény azonban az, hogy nincs sehol! Az egész város izgatottan beszél róla, de a bizonytalanság fátyolát senki sem képes félre lebbenteni. Mire e sorok megjelennek: tán többet fog már róla tudni a közönség; most még nincs más mit tenni, mint várni az időt, mely az ily rejtélyes esetekhez is kulcsot szokott nyújtani.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

F. Gy. (*Történeti ujság.*) Juliushó 23-ikán osztatta fel 14-dik Kelemen pápa a jezsuita-rendet, 1773. — 24-dikén koronáztatott meg Mátyás cseh királylyá : 1470. — 25-én a zólyomi országgyűlés : 1382. — 26-án szül. Diego de Payva d' Andrauda, a trienti egyházgyűlés egyik nevezetes tagja : 1528. — 27-én ítőkötet Bouvinesnél : 1214. 28-án esett el a most nevét viselő hidon Párisban, a hős s alig 16 éves D' Arcole : 1830. — 29 kén meghalt szent László király Nyitrán : 1095.

* (*Vanda Kolumbusról.*) Egy angol utazási könyv, mely közelebb jelent meg Londonban, egy moudát közöl Kolumbusról, a mit Panamában s az ottani egész földszorosan széltnben beszélnék. E monda szerint, Kolumbust elleségei elakarták veszteni, s egy hajóban, melyet vitorlától és kormányrudjától megfosztottak, a sük tengerre vitték több társával együtt, aztán ott hagyták. A hajó iránytalanul lebegett 9 hónapig a tengeren, míg egyszer partot lártak. A szerencsétlenek leborúltak, imádkoztak, s ime nagy fényesség lón a tengeren, a hullámok fölnyiltak, s egy csodaszép ifju állt a szivárványszínű habokon és így szólott : „A nagyvizek ura könyörült rajtatok, s elvezetett az ő földjére, hogy tanítsátok, oktassátok az ő földje népét. ÓrizkedjeteK, nehogy hanyargassátok őket, mert a minden vizek és földek ura azért rejté el őket eddig, hogy pihenjenek, a míg ti fáradtok, s friss erejök legyen megsegíteni a ti szüleiteK, apáitok és rokonaitok maradékait, (t. i. az ó világ lakóit), majd ha azok elgyöngülnek. Én oltalmamba veszek tehát titeket.“ Ezt mondva, eltűnt az ifju s Kolumbus társaival partra szállt. De az ott talált lakókat nem fogadták testvérekül, s a nagy vizek ura ezért megvonta Kolumbustól kegyelmét. — Ez monda, mely indusok közt általánosan el van terjedve. Figyelemreméltó, hogy Amerika úgy van benne feltüntetve, mint oly világrész, mely csak azért volt elrejtve ezredeKig, hogy lakói az ő természetességben megmaradjanak, míg a világ másik része évről évre veszti azt s egykor az egész világnak őK legyenek ujja alkotói. Ugyanemonda föltáltható a mexikóiaknál is, azzal a változattal, hogy a tengerre taszított Kalumbust roppant vihar lofvén meg, könyörögött a tengerek urához, ki meg is jelenvén neki, az ujjvilágba vezette, megígértetvén velök, hogy ott fognak örökké élni testvéri szeretetben. De a „felhérék“ oly ravaszok és elvetemültek voltak, hogy nemcsak fogadásukat megszegték, hanem

megesalták a legfőbb lényt is, hatalmukba kerítették és rabszolgává tették. Azért nem tud most segíteni az ő szerencsétlen népén. Jellemzi ez, mily félelmes hatalmú volt a benszülöttek előtt az európai, s mily romlottaknak, elvetemülteknék és elbizakodottaknak hitték, hogy még a legfőbb lényt is rabszolgává merték tenni.

* (*Az európai uralkodó családok*) majd mind idegen országbeli származásuk azon népben, melyet kormányoznak. Anglia, Portugalia, Belgium, Holland, Dária, Oroszország, Görögország, Románia uralkodói mind német eredetiek ; Spanyol, Olasz- és Svédország fejedelmei francia származásúak ; a jelenlegi uralkodó francia császári család pedig korszaki, genuai, florensi vagy spanyol vér. Az osztrák Habsburgok Svájból erednek, a porosz Hohenzollerek svábok. Igazi nemzeti uralkodója tehát csak néhány igénytelen parányi német hercegségnek van. Európa nemzeteinek nagy részét más nemzetből eredt fejedelmek kormányozzák.

* (*Angol gyapot-mennyiség.*) Michel Chevalier, a híres nemzetgazdász, egy legutóbbi felolvasásában a következőket mondá : Tudvalevőleg Anglia szolgáltatja legnagyobb mérvben a gyapotkerméket. Már negyven év előtt annyi fehér és tarka szövött gyapotot állított elő, hogy kilenceszeresen körülövezné az egész földtekét, tehát kilenceszer 10 ezer mértföldnyi területet. Minden 10 évben pedig megkétszereződik ezen mennyiség. 1861-ben az amerikai háború miatt kevesebb nyers gyapot érkezett Angliába, de ha ez nem történt volna, eddigelé a szigetország oly nagymennyiségű gyapotot gyárt vala, hogy a gyapot-öv százszorosan körül érné a földtekét.

* (*Ézeréves hárs.*) Wittembergben a villám nem régiben széthasítá amaz óriás hársat, melyről egy 700 év előtt kelt okmány már úgy emlékezik meg, mint „régí nagy hársról“. Korát ezer évre teszik. A Lybanon cédrusain kívül valószínűleg a legregebb fa veszett ki benne.

* (*Fejedelmi fa.*) Windsorban egy nagy cseresznyefát őriznek a királyi szolgák, melynek gyümölcse csak Viktoria királyné asztalára jut s legfeljebb királyi ajándékképen izlelhet belőle más is. Így pl. lord Palmerston gyakrabban tiszteltetett meg a királyné részéről e cseresnye-ajándékkal. E királyi gyümölcsöshöz fát I. György angol király sajátkezőleg ültette még 1725-ben.

kihallgatták és ő úgy nyilatkozott, hogy ő a dolgot csak elbeszélte úgy, a mint azt több ország-híatalnoktársra beszélgetéséből megtudta. Beniczky aztó, hogy Duloviciót elvált, némelyek szerint a zugligeti uton társaságban, mások szerint pedig egy a rác-fürdő mellett levő házba látták bemenni. — Az a hír is járt, hogy Beniczkyt Uj-Pest közelében, mellén átszúrva, holtan találták. De e hír valótlannak bizonyult. — Képzeltető, mily ingerültséget okoz e rejtélyes eset, annál inkább is, mert Beniczky köztiszteletben álló férfiú, s épen nem ellensége a honvédügynöknek. A két kapitányság részéről nagyban folytak a nyomozások, s hír szerint a pesti kapitányság már nyomom is van. A pesti kapitányság felhívta mindazokat, kik Beniczkyt e hó 16-ikától valahol látták, hogy erről sietve jelentést tegyenek. Beniczky eltűnésének okaira nézve talán jellemző lehet az, hogy Beniczkyhez számtalan szükségletet szenvedő honvéd folyamodott segítségért, úgy hogy — habár ugysis erjén felül adakozott — minden kérelemnek eleget nem tehetett, s így sok haragot vonhatott magára. — Különben egy más hír Beniczky eltűnését egészen egyéni okokból származottnak és szándékosnak mondja. Ez kevésbbé aggasztó volna, de e hír biztosságáért senki sem vállal felelősséget.

* (A magyarországi szabadkőműveség) multja s jelenéről lapunk hozott legelőször tudósításokat, melyek részleteikben oly érdekesek valának, hogy azokat pesti s bécsi lapok egyaránt siettek utánunk közölni. Érdekelni fogja tehát olvasóinkat azon közlésünk is, hogy közelebb Pesten ismét alakult egy szabadkőművesi páholy, „Egység a hazában” címmel, melynek általános alapszabályai nyomtatásban is megjelentek. Ez alapszabályok eleje így szól: „A valódi kőműves-egylet célja a humanitás előmozdítása és ápolása, mely a minden életviszonyt átölelő szeretetben találja legmagasb kifejezését.” 4. §. „Nemzeti” szempontból: a szabadkőművesnek oda kell törekednie, hogy a hazájában élő valamennyi nemzeti-egység javát, becsületét és egyesülését egy közös célra előmozdítsa és fentartsa; szeresse és tisztelje hazáját és ha a szükség úgy hozná magával, életét és vagyonát is áldozza föl a közjót.” 11. §. „A rendbe mindenki fölvetethetik, ki az alapszabályokban kifejtett (istenes, emberbaráti és honpolgári) elveket magáévé teszi és szigorú vizsgálat után a fölvetésre érdemesnek találatik.”

* (Pesti bajor konzul) hír szerint Wodjáner Béla, pesti nagykereskedő van kijelölve.

(Triesztből e hó 16-án) indult el Arábia déli csücskéhez az az osztrák expedíció, mely az aug. 18-iki napfogyatkozást fogja észlelni. Időszámításunk óta ez lesz a legnagyobb napötétülés.

* (Az Emich-féle nyomdából alakult) „Athoneum” irodalmi és nyomdai részvénytársulat Oszterlamm Károlyt választotta meg üzleti igazgatójává, e tapasztalás és buzgalomgazdag kiadót, ki mind irodalmunk értékét, mind a kiadói üzletet teljesen ismeri, s biztositókat nyújt az iránt, hogy e minden oldalra újabb lendületet adandó intézetet a

legszilárdabb alapokon fogja vezetni. Ezenkívül a részvénytársulat a Wolfféle betűöntődét 15,000 forintért megvette. Wolf megmarad a betűöntőde vezetőjének.

* (A részvényvállalatok közt van egy,) mely fővárosunk ismeretesebb iparosaiól alakult a végre, hogy nagy házakat építesse iparosok számára. Egy 3300 négyeszeg-ölnyi telken 16 három emeletes házat akarnak építeni, többnyire egy, két s három szobás lakásokkal. A lakásokat pedig mind iparosoknak adnák ki jutányos áron. E háztömegben nagyban volna képviselve minden ipar, s így a megrendelő közönség együtt találhatna ott mindent, mire koronkint szüksége van. Kettős hasznom lenne tehát belőle: az iparosoknak célszerű és jutányos lakások, a közönségnek pedig az a kényelem, hogy bármilyen iparosra lenne szüksége, ott találhatna eleget. Mészárszékeket, gőzmosósobát és sütőhelyiségeket is terveznek az épületben. Egyelőre kétezer db 200 fős részvényt bocsátanak ki, melynek felét azonban az alapítók tartják meg.

* (Bécsi lapok írják,) hogy a császár elnöklété alatt tartott minisztertanács határozata következtében az „osztrák-magyar állam” elnevezés helyett jövőben németül „osztrák-magyar monarchia,” magyarul „osztrák-magyar birodalom” fog használatni. Ezt a „Debatte” írta.

* (A szerb kormány megküldé Pest város hatóságához) amaz idézet, mely Karagyorgyevits Sándor exfejedelem e hó 21-kére a belgrádi törvényeszkék elé rendeli. A városi kapitányság azonnal közlé az idézést Karagyorgyevicsessel. A herceg nem fogadta el azt, miután ő Szerbiából erőszakkal elűzetvén és utlevéletet oda ismételt folyamodásaira sem nyervén, nem tekintheti magát többé szerb alattvalónak. Mindazonáltal egy napi gondolkozási időt kért. Másnap aztán elfogadta az illető idézést, de a kézbesítő hivatalnoknak megjegyezte, hogy nem fog a belgrádi törvényeszkék előtt megjelenni.

* (Inquisitio Engingen.) Egy enyingi lakostól elloptak néhány ezüst kanalat s ez tizenegyet éves inasát vette gyanuba. Mindenek előtt vallomást kellett kicikarni s ezt az ottani eskütőt oly módon eszközölte, hogy a fiut lohuzatta s addig verette, míg a szegény elkinzított gyermek azt vallotta, hogy ő lopta el a kanalakat. Most a második kérdésére került a sor, hogy kinek adta? A fiu kinjában egyik pajtását, egy bogárnáraszt, nevezett meg. Ekkor az inquisitio ujra kezdődött a bogárnáraszt. Ez mindent makacsul tagadott. Ennél fogva mit tehettek okosabbat, minthogy a megátalkodott fiut, miután kegyetlenül elverték, Veszprémbe kísértették a börtönbe; az inasát pedig egyeztetien elcsapták. — Most aztán három hét múlva kült, hogy a lopást az illető polgárnak nőcseledeje követte el, mit ez körülményesen be is vallott.

* (Az Eszterházy bujdi uradalom) Schosberger pesti bankár egymillió 300,000 forintot megvette. Az egész uradalom 21,000 hold s évenkint 105,000 forint hasznóbort jövedelmezett.

* (Tót gimnasiumot) akarnak létesíteni a kath. tótok Besztercebányán. E célra már 4000 forint alá is irtak, s aug. 6-dikán alakító közgyűlést tartanak.

* (A turóc-és-mártoni) Matica Slovenska tót irodalmi egyesület kérvényét az országgyűléshez 20,000 ft állami segély végett, Túrómegeye pártolni határozta.

* (A N. Kállón alapítandó reálikolára) eddig 13,688 ft gyűlt be. B. Vecsey József szabolcsi főispán és Debrecen városa egyenként ezer-ezer ffor alapítványt tettek. Három püspök üresen küldé vissza az íveket.

* (A balatonfüredi vendégek száma) jun. 18-tól jul. 7-ik 222-vel szaporodott. Ez utóbbi napon 842-en voltak.

* (A légnyomás ereje.) M. hó 18-án Pozsony mellett Bergmann J. napszámos a vasuti vonatot közvetlenül maga mellett engedé sebessen elrohanni. Midőn a vonat elrobogott, a légnyomás folytán a napszámos hanyatt esett az árokba, még pedig oly szerencsétlenül, hogy néhány óra múlva a pozsonyi kórházban meghalt.

* (Földrengés.) A Jászágóban ma a múlt héten is éretek földrengést. Es Jászkiséren több ízben oly erős volt a lökés, hogy a templomot is el kellett hagyni.

* (Erdélyben az idén) kétszer bukkantak nevezetes régi pénzeszmóra: Nagyenyeden, hol 1400, és Felsőn, hol 5 ezer darabot találtak. Az utóbbi igen érdekes leנגyel, sileziai, brandenburgi, cseh, magyar s erdélyi pénzekből áll, tallérok, garasok, denárok és fillérekből, melyek az 1434. évtől 1600-ig bezárólag terjedő időszak alatt vorettek. 1600-ból II. Rudolfnak csupán egy denárja levén látható, bátran következtethetni, hogy az egykori tulajdonos kincsét 1600 vagy 1601. évben, igen valószínűleg a Barta rémkorában ásta el azon helyre, honnan az ott legelő sertések hibetöleg még a múlt késő őszön kirtúrták.

* (A pompéji ásatásoknál) közelébb két bronz ágyat találtak, egészen épen. Igen szép régiségek, domború öntésekkel, ezüst cirádákkal és amorettekkel. Azonnal a nápolyi muzeumba szállíták.

* (Egy magyar Délamerikában.) Az Allg. Ztg. egy limai levelében azt mondja, hogy ott egy magyar halt meg legközelebb, ki magát Zichy Károly Ferdinándnak nevezte, s azt mondja, hogy a Zichy grófok közül való és Kereszturon született. Valami két éve ment Limába, Wilson név alatt elvett egy braunschweigi nőt, s azt nagy nyomorban hagyta gyermekével. Bajosan lesz igaz.

* (Vasutrablás Amerikában.) A Jeffersonville-indianopolisi pályán legközelebb megállott a vonat, hogy fát és vizet vegyen fel. A gépvezető a kerékek olajása körül forgolódott és egyedül hagyta a fűtőt a gépnél. Whedon vonatvezető ez idő tájon két embert vett észre, kik azon erőködtek, hogy a postavagzont lekapcsolják. Rájök kiáltott, hogy mit csinálnak? ne bánták azt a kocsit. A fickók két pisztolylövessel feleltek s egy golyó a vonatvezető kabátján ment keresztül. Whedon visszalött nehányszor zsebbeli revolverével, de nem talált. Ezalatt két ember a mozdonyra tolakodott, egyik a fűtőt letitötte, a másik pedig ugyanazt tette a mozdonyvezetővel, a mint ez fel akart kapaszkodni. Mindez pár perc müve, s az eredmény az volt, hogy a rablók csakugyan lekapcsolták a postavagzont, s a mozdonyt megindítván, nyilsebességgel rohantak tova. Mikor már jó messze voltak, beléptek a vagonba s az ott ülő postatisztet kemény ellenállás után megölték s az ajtón kidöbölték. Elébb azonban elszedték kulcsait, a pénztartókat felnyitogatták, és mindent kissestek belöle. Végül ott hagyták a vaggont és mozdonyt, mely a megrémült utazókat 7 órai késedelem után tova szállította. A kárt 200 ezer dollarra teszik.

Folyékony

GLYCERIN CREME

35bb év óta hatályos szernek bizonyít: csaplé, napsütés, folt, bőrbaj és kelések ellen. Ez egy igen sikerült egyesítése a legártatlanabb szereknél, melyek a bőr nem csak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak vitalisági frissességét tartják fenn. — A folyékony glycerin creme eltér az eddig közönségesen használt glycerin illatszerektől, mely a glycerinon kívül somminemű hatályos részeket nem tartalmaznak. Egy üveg ára 1 ft 20 kr., postaküldeménynyel 20 krral több.

LEGFINOMABB GLYCERIN-SZAPPAN

Glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkít a bőrt és egy finom piperszappan minden kívánt előnyvel bír. Ára 25 kr. darabonként.

PÁRISI HÖLGYPOR

(legfinomabb Poudre de ris)

a bőrnek a legnyugodébb fehér asint adja, és ártalmatlansága mellett mégis a bőrt simán és száron tartja. Hölgyeknél, úgy férjaknál (a borotválás után) nagy kedveltségnek örvendő. Egy doboz ára 50 kr.

SZÉTKÜLDÉSI RAKTÁR:

Kielhauser H. okleveles gyógyszerész és vegyésznél Gratzban.

FŐRAKTÁR MAGYARORSZÁGRA NÉZVE:

Török József ur gyógyszerésztárában, Pest, király-utca 7 sz. Győrött: Tropper József gyógyszerésznél, Temesvár: Roth L., Nagyvárad: Molnár, Eszék: Desseki, M. Berény: Nárcsis, Debrecen: Borsos, Léva: Boleman, Miskolcz: Bósnácz, Kolozsvár: Wolf, Nyiregyháza: Mathéidoss, Lőcse: Selczér, Szeged: Aigner uraknál Budán: az udvari gyógyszerésztárában.

PÉNZ

letétjegyekért,

kölcsönnel terhelt értékpapírok és sorjegyekre, gyémántok, gyöngyök, arany- és ezüstre, úgyszintén olyan zálogjegyeket nagyobb összegben, átvesznek legnagyobb értékben egyes egyedül csak

Nyitrai S. és társa

aranyművesek Pesten, hatvani utca 15. sz.

38.

(12—)